

Requiem voor een oude brug

De honderd jaar oude spoorbrug in Visé ondergaat een verjongingskuur. De Limburgse kunstenaar Paul Koenen benadrukt de historische waarde van dit bouwwerk uit de Eerste Wereldoorlog en probeert delen te behouden voor sloop. „Dat de brug mogelijk getransformeerd wordt in banale dingen, zoals paperclips, vind ik verbijsterend.”

DOOR ROB COBBEN

Je hoeft Eijsden niet ver achter je te laten om haar te kunnen zien: de Pont des Allemands in Visé, of - zo u wilt - Wezet. De 523 meter lange spoorbrug over de Maas, een van de meest imposante kunstwerken van het Belgische spoorwet, is vernieuwd. De verroeste metalen leggers zijn gedomonteerd en vervangen door structuren van staal en beton, de acht pijlers zijn verstevigd. En de elektrische bovenleiding wordt binnenkort gemoderniseerd. Het duurt nog tot medio 2018 voordat de klus, die zo'n 14 miljoen euro kost, is geklaard. Maar dan heb je ook wat! De snelheid van de goederentreinen - zo'n 80 stuks per dag - kan omhoog van 20 naar 90 km/u, terwijl de geluidsoverlast voor met name de bewoners van de wijk Basse-Meuse aanzienlijk zal verminderen. Op de oostelijke Maaskade liggen de oude brugdelen over

een lengte van een halve kilometer opgestapeld. Indrukwekkend! Verroeste, metershoge stalen geraamtes die wachten om naar de smeltovens afgevoerd te worden voor recycling. De Limburgse kunstenaar en fotograaf Paul Koenen, afkomstig uit Spekholzerheide en nu woonachtig in Tongeren, fotografeerde enkele weken geleden de ontmanteling van de spoorbrug.

Erfgoed

Voor Koenen is industrieel erfgoed een vast onderdeel van z'n werk is, zowel in ontwerp als fotografie. Eerder dit jaar won hij de Design Award 'Made for Maastricht' met het idee om van gerecycled bouwpuingranulaat stadsmeubilair te maken. Ook vervaardigt hij zitbanken van gebrand mijnsteen. Koenen hoopt dat in ieder geval een deel van de oude brug bewaard kan blijven en benaderde daarvoor het Flanders Field Museum in Leper. „Dat de brug mogelijk getransformeerd wordt in banale dingen, zoals paperclips, vind ik verbijsterend”, zegt hij. De

kunstenaar spreekt van 'een van de indrukwekkendste beelden' die hij ooit zag: „Het brugdeel balanceert op twee stapelingen van zeecontainers, elk op een afzonderlijk ponton opgebouwd.”

Hij praat bevolgen over de rol die de Pont des Allemands heeft gespeeld in het verloop van de verwoestende Eerste Wereldoorlog. Via de spoorbrug, gebouwd in opdracht van de Duitse bezetter door onder anderen duizend Russische krijgsgevangenen, werd het Duitse front bevoorrad. „Hoeveel wapens en mensen zijn over deze brug naar het front vervoerd? En hoe belangrijk was deze brug wel niet voor het verloop van die oorlog en de oorlog die daarop zou volgen?”, vraagt hij zich af.

Vooralsnog krijgt zijn idee weinig bijval. Het oorlogsmuseum in Leper, dat hij heeft benaderd, hult zich in stilzwijgen en geeft ook op vragen van deze krant geen antwoord. Van het stadsbestuur van Visé zijn evenmin veel inspanningen te verwachten. Burgemeester Marcel Neven ziet niet veel in een kunstwerk

van de oude brug, althans niet in de openbare ruimte, zegt hij. En of er in het historisch museum van zijn stadje genoeg plek is, betwijfelt hij. „Niet dat ik geen waarde hecht aan historie, integendeel. Ik ben van origine docent klassieke talen. Maar je kunt eenvoudig niet alles conserveren”, zegt hij. Neven wijst erop dat de Duitse brug niet verdwijnt uit Visé - „dan was het ander verhaal geweest” - maar dat slechts onderdelen vervangen worden. „Le Pont des Allemands blijft gewoon deel uitmaken van het stadsbeeld.”

Zwarte bladzijde

Of Visénaren op een brugmonument zitten te wachten? Neven denkt van niet. „De Eerste Wereldoorlog is een zwarte bladzijde in onze geschiedenis, daar wil je niet dagelijks aan herinnerd worden. Visé was de eerste martelarenstad van België. In 1914 zijn hier meer dan 500 huizen platgebrand door de Duitsers. Daarbij vonden 41 inwoners de dood.” Toch is er ook positief nieuws, blijkt als we een bezoekje brengen aan

Historie

■ Luitenant-kolonel Wilhelm Gröner, leider van de Duitse spoorwegtroepen en militaire spoorweginstanties, geeft op 18 december 1914 de opdracht om een spoorlijn aan te leggen tussen Tongeren en Aken. Lijn 24 moet de haven van Antwerpen verbinden met het Duitse Ruhrgebied.

■ Gröner kiest ervoor het tracé zo recht mogelijk te maken, zonder kruisingen met wegen of andere spoorlijnen. Daarvoor zijn forse ingrepen in het glooiende landschap nodig: er moeten diverse viaducten en tunnels gebouwd worden.

■ Een van die bruggen is de Pont des Allemands in Visé. Dat 523 meter lange kunstwerk over de Maas krijgt twee sporen, met de mogelijkheid om die capaciteit nog te verdubbelen.

■ Voor de sleuven en de verhoogde beddingen wordt zeven miljoen kubieke meter grond verplaatst.

■ Op het hoogtepunt van de bouwactiviteiten werken 12.000 mensen aan de spoorlijn, onder wie 1000 Russische krijgsgevangenen.

■ Op 4 februari 1917 voert een locomotief een testrit uit. Twee weken later wordt het spoorviaduct in Visé officieel in gebruik genomen.

■ Lijn 24 wordt intensief gebruikt voor de bevoorrading van de Duitse troepen aan het front in Vlaanderen.

■ In WOII wordt de brug flink beschadigd door bombardementen. Die schade wordt na de oorlog hersteld.

Musée Chemin de Fer de Visé. Het museumje, sinds 2013 ondergebracht in het voormalige stationsgebouw aan de Avenue de Navagne, heeft z'n collectie onlangs kunnen uitbreiden met tientallen attributen van de Pont des Allemands. Conservator Marylène Zecchinon wijst op een kruiwagen in het halletje, die vol ligt met hoekbouten, klinknagels, een montageplaat en stukjes rails. En dan, in de aanpalende expositieruimte, het pronkstuk: een verroest stalen karkas van een meter of drie lengte. „Voor meer elementen hebben we helaas geen plek hier. Maar we zijn al heel blij dat we dit hebben gekregen...”

Zie www.paulkoenen.com. Tijdens de Dutch Design Week (21-29 oktober) zijn de Minestone-banken van Koenen te zien in de aparte expositie 'Embracing Exchange' over de Limburgse creatieve industrie in de Kazerne Expo, Paradijslaan in Eindhoven (www.ddw.nl/evenement/1420). Het treilmuseum van Visé is alleen op afspraak te bezoeken: zecchinon@sky-net.be of tel. 0032473-790890.

'Pont des Allemands september 2017, Visé (B).
FOTO PAUL KOENEN